

УДК 070+070–051]«364»(049.32)

Про журналістику і журналістів у час війни*

Василь ЧЕПУРНИЙ

журналіст, власний
кореспондент газети
«Голос України»

© Чепурний В., 2022

Автор книги родом із села Авдіївка на Чернігівщині. Професійний журналіст, публіцист, громадський діяч. Випускник факультету журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. Понад 25 років очолював обласне товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка, співзасновник газети «Сіверщина», яку влада за часів президента Януковича закрила, та однойменного видавництва.

«Сто днів Широкої війни» — четверта книга діючого журналіста. Це своєрідна хроніка перших місяців, за влучним висловом автора, «Широкої війни» — повномасштабного вторгнення росії до України. Усі ті дні — у час окупації та звільнення області — автор перебував у рідному краї.

Основу оповіді складають щоденникові записи про початок вторгнення, перші втрати і перемоги, зведення з фронту, оповіді свідків та бійців спротиву, спостереження про життя в блокадному місті та зрештою вигнання окупантів із Чернігівщини і її поступове відновлення.

Червоною ниткою в книзі проходять роздуми про чин і покликання журналістики і журналістів у переломову для народу добу.

ABOUT JOURNALISM AND JOURNALISTS DURING THE WAR

Vasyl Chepurnyi

journalist, own correspondent of the newspaper “Voice of Ukraine”

The book author comes from the village of Avdiivka in Chernihiv region. Professional journalist, publicist, and public figure. Graduate of the Faculty of Journalism of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. For more than 25 years, he headed the regional association “Prosvita” named after T. Shevchenko, the co-founder of the newspaper “Sivershchyna”, which was closed by the authorities during the time of President Yanukovich, and the publishing house of the same name.

“One Hundred Days of the Great War” is the fourth book of the active journalist. This is a kind of chronicle of the first months, as the author aptly puts it, of the “Great War” — a full-scale Russian invasion of Ukraine. All those days — during the occupation and liberation of the region — the author was in his native land.

The basis of the story is diary entries about the beginning of the invasion, the first losses and victories, withdrawal from the front, stories of witnesses and resistance fighters, observations about life in the besieged city, and finally, the expulsion of the occupiers from Chernihiv region and its gradual restoration.

Reflections on the rank and vocation of journalism and journalists in a turning point for the people run through the book as a red thread.

* Чепурний Василь. Сто днів Широкої війни. Чернігів: Десна, 2022. 130 с. Іл.

Передслово, що пояснює суть книги

Ці записи, безумовно, не претендують на повноту і вичерпність опису того стану, який протягом ста днів широкомасштабного російського вторгнення в Україну пережив Чернігів і його околиці. Проте я певен, що колись така об'єктивна картина буде складена і хай мої воєнні записи стануть частиною, одним із її пазлів.

Ці записки писалися, наслухаючи авіанальоти і розриви снарядів, і оскільки я був позбавлений доступу до телебачення, часто — мобільного зв'язку та інтернету, а в перші дні й радіо, доки не знайшов якогось запиленого приймача та не під'єднався до раніше непотрібної антени (електрики також часто не було), то єдине, що мені лишалося — фіксувати уривчасті моменти свого і загальноукраїнського життя, без надії на оприлюднення друком. Не завжди вдавалося щось помістити на своїй сторінці в мережі Фейсбук — принаймні, не кожного дня (тому й тут не всі дні зафіксовані). Та було зворушливо, коли після одноденного мого вимушеного мовчання пробивалися телефонні дзвінки — «що з тобою? Чому мовчиш?». А в них прочитувалось — чи живий? І це дорогого вартувало...

Записки ці велися не з першого, приголомшливого дня — тоді було не до того, адже війна не очікувалася ніким, навіть тими, які зараз кажуть «Я знав!». Не очікували не тому, що вірили у мирні наміри росії (навіпаки — ми, просвітяни і рухівці, всю 30-річну українську дорогу говорили, як та Касандра, про хижі наміри Московії, але нас сприймали як екстремістів і націоналістів. Аж доки націоналістами довелося ставати всій країні). А тому не чекали повномасштабного наступу, що він виходить за межі логіки і здорового глузду. Проте, як виявилось, росія досі живе не зі здоровим глуздом, а без царя в голові, хоч і мариться їх фіюре-ру царська корона на полісілій голові.

Перший ранок: хлопці ідуть на війну

Перший день війни я стояв на узбіччі траси Гончарівське — Чернігів і вітав, показуючи переможну літеру V танкам, бронетранспортерам і вантажним машинам, що невпинно рухалися на війну. Майже на кожному транспорті був наш прапор і практично з кожного мені відповідали. Я намагався повітати кожного, бо розумів: хлопці ідуть на війну. І не кожен з них повернеться живим. І думав ще про те, що жодне покоління

Про автора.

Василь Чепурний – власний кореспондент газети ВР "Голос України" по Чернігівській області, почесний голова чернігівського обласного товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка, заступник голови обласної організації Народного Руху України. Автор книг "Акурайку", "В осім барку" та (у співавторстві) "Цеглинка для рідного храму"

українців не прожило свого життя без війни. Що війна України- Русі з московією — росією триває не перше століття і, дай, Боже, щоб це покоління поставило переможну крапку в тисячолітній війні.

Першого дня війни я вмістив на своїй сторінці у Фейсбуці фото неба — воно було тривожним...

І почалися Хроніки Широкої війни. Символічно, що в день відкритого введення росією своїх військ на Донбас помер дончанин, Герой України Іван Дзюба. А я прокинувся 24 лютого о 5-ій годині ранку від вибухів у сторону Києва (я був не в Чернігові на той час). У щоденнику записав: «Почалася широка війна (ще з маленької букви писав тоді — В. Ч.). росія — на початку свого реального розпаду! Боже, бережи Україну!».

Четвертий ранок: пророцтво черниці

Приїхав збуджений сусід Миша: вичитав (народ читає під час війни!) у книзі про Лук'яненка пророцтво черниці про Україну. Переможе! У магазині є хліб, але вже нема олії.

Сьомий ранок: свої зрадники

Тишина така, що тільки чути крики сусідських гусей — цих нащадків римських рятувальників, та шелест дрібного снігу по торішньому листу, як скрадливі кроки сил спеціальних операцій... Учора пізно ввечері щось сильно гахнуло — чи не на переправі, яку рашисти навели біля Шестовиці? У Гончарівському взяли попа московського патріархату — підозрюють, що він був наводчиком для ударів по військовому містечку. Недарма ж він був замполітом советської армії.

Один замполіт знищив газету «Сіверщина», а другий цілком міг наводити росіян на іншу ціль. До речі, московський патріархат тріщить в Україні — оно вже митрополит сумський Євлогій офіційно благословив у храмах єпархії не поминати патріарха їхнього Кіріла Гундяєва. Напівкрок, але у правильному напрямку. Є дані про допомогу рашистам від борзнянського і носівського попів московського патріархату — після видворення загарбників розберемося, якщо не повтікають у Мордор...

Сіверяни продовжують блокувати всі дороги, навіть лісові. Бо ми тут, на краю України, знаємо — ніколи москалі не були нам братами. Бо це у нас Батурин і Крути. Бо це в Чернігові перший в українському місті пам'ятник гетьману Мазепі. Бо це в Чернігові перший на Лівобережжі Народний Рух. ... І був ранок сьомого дня Широкої війни, і українці продовжували дивувати світ і Пана Бога. І побачив Бог, що українці — то Його діти і посміхнувся, і витрусив із саваофської бороди сніжку, щоб поблагословити їх...

Восьмий ранок: не змогли взяти Чернігів

Тиша здається підозрілою, але Генштаб повідомляє, що станом на 6-у ранку «на Сіверському напрямку російські окупанти, не маючи успіху в українських містах Чернігів, Ніжин та Суми, Лебедин та Охтирка, уникаючи бойових зіткнень зі ЗС України, намагаються дістатись північних околиць Києва».

Придурки — не змогли взяти Чернігів, а хочуть увійти в Київ!

А ще згадалося, що коли я запропонував нашу газету назвати «Сіверщиною», це сприймалося як історична екзотика, а сьогодні слово «Сіверщина» навіть у бойових зведеннях...

Дев'ятий ранок: руїни житла на Чорновола

Став боятися тихих ранків. Учора був тихий, а став пречорним — щонайменше 33 мирних чернігівців убили росіяни під час бомбувань житлових районів на вулиці Чорновола та в районі 18-ї школи. Цікаво — російським льотчикам, які летіли низько, бо в Чернігові хмарність, і прекрасно бачили, що там нема військових об'єктів, видали шоколадки до ранкової кави чи просто похлопали по плечах «Маладци!»?

І, зауважте, це не путін скидав бомби, це конкретні росіяни. Тож покиньте вірити казочкам російського агітпропу, що вони не знали що роблять!

Сусіду не вдалося толком поговорити з родичем із Дальногорська на Далекому Сході: сусід йому про удари по мирному Чернігову, який і родич добре знає, а той все збивав на політику «Янукович, Порошенко, Зеленський...». Які ми були наївні на початку 90-х, коли вірили, що доступ до правдивої інформації відкриває людям очі! Зомбування російських громадян таке цементноміцне, що оно навіть письменниці Любові Голоті не вдалося ні в чому переконати російських письменників, до яких вона зайшла на сайт... Що вже казати про простих людей!

14-й ранок: Цей день належить Шевченкові

Цей день належить Тарасу Шевченку і Україні. Але він знову приходить із сиренами повітряної тривоги у Чернігові, з новими повідомленнями про звірства російського дикуна з ракетами.

Традиційно цього дня мені доводилося виступати біля пам'ятника Кобзарю на Валу. І я завжди намагався говорити не про того затуленого російською та радянською палітуркою, а про Тараса справжнього. І завжди це не подобалося багатьом владі придержаним, бо я його словами говорив про росію і в нас перебуваючих її агентів впливу.

Агентами були і є, скажімо, олігархи, бо вони не просто крали загальне добро, але готували ґрунт для агресора. І не тільки тим, що ви-

кликали своєю несправедливістю в обивателя невдоволення нашою Україною та підсовували нам для виборів то комуністів — регіоналів, то зелених недорік, то солодкоспівний голос, що співав на гроші, крадені гроші Пінчука. До речі, і не чути тепер ні Пінчука, ні Коломойського, ні Ахметова, ні Суркіса, ні інших синів ненашого народу. Бо вони таки не наші. Ні по духу, ні по крові. А Порошенко, з якого московська пропаганда зліпила довірливим українцям Вальцмана, закрив небо ППО над Києвом і зараз екіпірував уже третій батальйон тероборони. Бо він — українець. Тож і мова має значення, і армія, і віра.

Саме олігархи тримали українців в облуді братської любові до росіян, з телеекранів, концертів, книжок, нав'язуючи нам всіх тих московських кобзонів-висоцьких. Змушуючи і наших співати «про Парашу, радість нашу».

Коли Шевченку росіянин Іван Аксаков — слов'янофіл запропонував разом друкуватися в журналі «Парус», бо ж, мовляв, наші народи — брати, Шевченко гнівно відповів: «Еге ж, ми великі родичі: як наш батько горів, так ваш батько руки грів». Хіба не це ми бачимо зараз, коли маса росіян радіє вбивствам українців? Вплив у стрічці скрін із волгоградської газети, де пишуть про похорони їхніх у 6-и районах області. Як думаєте, де вони загинули? «В ході спецаперації по демілітаризації України». Воістину, як і Шевченка, росіян досі обурює, чому «чурек і сакля — все твоє, не нами дане». До речі, у величезній російській літературі, у випарах зачарування якою нас тримали, не знайшлося жодного автора, який би засудив російську окупацію Кавказу, дикунське винищення його народів. Жодного! Коли вам скажуть про «Хаджи-Мурата» Л. Толстого — не вірте, бо опублікований він був лише після смерті автора. Мовчала вся та література, яку досі наївно звать гуманістичною. Це хто гуманний — Лермонтов, що писав про злого чечена, чи Пушкін, який мріяв бути секретарем генерала Єрмолова — нищителя Кавказу?!

Лише українець Шевченко підніс голос на захист Кавказу в однойменній поемі, що й сьогодні читається гнівно.

Недавно в коментарях мені написали, що не треба відмовлятися від російської літератури, бо ж ми не відмовилися від Гете після Гітлера. Але ж ні Гете, ні брати Манн, ні Брехт, ні Гесс не оспівували нацизм так, як вихваляли рашизм всі ті пушкіни і сучасні прілепіни. Відчуйте різницю! До речі, росіяни планували у переможеному Києві на 5-й день концерт Газманова. Обломалося!

Зараз якраз, через 161 рік після його смерті, йде виконання заповіту Тараса Шевченка, що казав — «як полине в Чорне море кров ворожа, отойді я все покину і полину молитися до самого Бога». До Чорного моря ще дійдемо, але коли під Харковом учора з 3-х гелікоптерів

висаджується російський десант зі 120 навчених воювати і його знищують навіть не ЗСУ, а тероборонівці, то вочевидь Україна таки вірно прочитала Шевченка, як би не старалися прихвосні москви.

Безумовно, росія розвалиться, але і зважаймо, щоб не було, як у Шевченка: «Хвалитесь, що Польща впала? Правда ваша — Польща впала та й вас завалила».

... І був чотирнадцятий ранок Широкої війни. І був день знову з вибухами, пострілами, з ворожими військами, що ховаються як зайці по кущах — але ті, що вже не можуть стріляти. І молилася Україна до Бога Тарасовими словами і стояла, дивуючи світ і саму себе.

21-й ранок: На хвилях Українського радіо — російські голоси

Він був би сонячно-радісним, якби не війна. Він був би клопітним на півдні, де в цей час уже йшла б на всю силу посівна, — якби не війна. Йому б раділи пасічники півночі, адже пчілки обліталися, якби не війна.

Крізь шуми мого радіоприймача пробираюся на хвилю Українського радіо і натомість чую гидотні голоси російського радіо, яке бреше, що російська авіація знищила 75 відсотків пального для української армії. Правда, скрушно визнає: «І тем не менше, українці ваюють!». Брехня, як була, так і залишається визначальною рисою російського менталітету плюс ще злочинство.

Ще не скінчилася війна, а вже починаються, говорячи мовою російських кагебістів, активні заходи. Так показали, що в студію россТВ забігла якась журналістка з плакатом проти війни. Інтелігенція легко вірить навіюванню, а досвід 5-го управління КГБ в цьому плані величезний. Мало хто задумується — хіба на москві є прямий ефір? Хіба в Останкіно нема охорони?

І німці починають стару пісню — мовляв, не можна через путіна відкидати Пушкіна. Хоча вся, за незначними винятками, російська література є літературою різні, расизму і того ж таки рузького міра. Не тільки Пушкін, але до прикладу Тютчев мріяв: «От Нила до Неви, от Ельби до Китая, от Волги до Ефрата, от Ганга до Дуная... Вот царство русское...». І недарма сьогоднішній російський майже класик Захар Прілепін воював проти нас на Донбасі і публічно вимагає знищувати українців, навіть дітей, що росіяни зараз і роблять. Я вчора розповідав про розстріл росіянами трьох дітей у Мохнатині, які просто з дитячою цікавістю спостерігали за їх колоною. А в Маріуполі невідомо скільки загинуло дітей, якщо росіяни навіть били прямо попологовому будинку...

Знаймо нарешті: за Пушкіним, Достоевським, Висоцьким і Кіркоровим йдуть російські танки, йдуть вбивці, виховані російською культурою, яку нас змусили називати великою...

Шукаючи Українське радіо, я знову поминав лихим словом всіх тих наших стеців та герасим'ючок, які за всі роки свого сидіння в кріслах інформаційної політики практично нічого не зробили для української інформаційної безпеки. Он скільки Олег Головатенко бився над радіо на середніх хвилях, над фм-радіо для громади Ічні, а був він гласом вопіючого в пустелі укрчиновництва.

... І був 21-й ранок Широкої війни, і був день українського рятування Європи. І бачив усе Пан Бог та все ще недобачала Європа. І наближалася українська перемога, якщо вже оно її визнав Френсіс Фукуяма.

22-й ранок: Клин гусей та інтерв'ю Латвійському радіо

Ранок почався в Чернігові знову з авіанальоту та роботи нашої протиповітряної оборони. Знову о 4-ій — і чого їх, що Гітлера, що путіна тягне на цей час? Невже радники з тої самої оккультної секти? Та ранок був продовженням вечора, коли одна жінка звонить: прорвали там; друга: прорвали сям. Воістину, в деяких жінок варто б на час війни повідбирати мобільники... Проте, на всяк випадок, поклав у кишеню штанів флешку, на яку записана недописана мною книга про Левка Лук'яненка...

А вчора увечері побачив перший клин гусей. Вони летіли мовчки і від того було тривожніше.

Вчора сталося надзвичайно важливе рішення і не тільки для українського світу: сенат США визнав путіна міжнародним воєнним злочинцем. Переговори з ним тепер можливі без усякої нашої самодіяльності, під міжнародним контролем. Нема чого заглядать йому в очі і заробляти на росії «Сватами»...

Президент США також оголосив учора ввечері, що його країна дає Україні ще доларовий транш, а головне — безпілотники та системи протиповітряної оборони. Останні уже в Україні. Оце, власне, і є «закрити небо».

Тим часом росіяни вчинили черговий злочин — скинули дуже потужну бомбу на драмтеатр у Маріуполі, де ховалися від «братської любові» жінки і діти.

... Дав коротесеньке інтерв'ю Латвійському радіо і забув сказати, що пора вже латишам думати про облаштування Абренського повіту, відібраного у них свого часу росіянами. Недарма ось і наш міністр закордонних справ Кулеба обговорив з колегою японським питання повернення Японії 4-х Курильських островів. Уже на часі.

Інформації про фронтову ситуацію наразі мало — ми всі стали обережними, щоб не видавати ворогу зайве. Тож почекаємо офіційних зведень Генштабу.

23-й ранок: Чому мовчать лауреати?

Журналіст Олег Шпак питає: «Чому мовчить лауреат Шевченківської премії Дмитро Іванов?». Дивне питання, як для чернігівців...

Довідка: Дмитро Іванов — український поет, лауреат Національної Шевченківської премії, премії імені М. Островського, редактор газети «Гарт».

Про цензуру на радіо і телебаченні

Скажіть хтось тим, хто встановив цензуру на радіо і телебаченні — не можна робити інформаційні випуски такими депресивними! Основний час ефіру про евакуації — це інформполітика капітулянтів, бо, як казав Черчилль, евакуаціями війну не виграти! А має бути інформполітика переможців — тобто більше про успіхи ЗСУ, про боротьбу на дипломатичному фронті і про занепад на росії, як, скажімо, про зупинку єдиного танкового заводу — «Уралвагонзавод». Бо нема запчастин, які поставляв Захід. росія визнала загибель в Україні майже 10 тисяч своїх і поранення більше 16 тисяч — насправді удвічі більше, але визнання й таких цифр прибрали вони через деякий час.

31-й ранок: Листівки від окупантів

Крихка тиша воєнного ранку. Мовчать навіть півні і пси, мовчить людська техніка, ще не тече березовий сік, бо земля глибинно змерзла.

Російські окупанти поширюють на Сіверщині листівки, де знову обзиваються до нас братами. Вовки тамбовські — брати ваші! А в листівках обіцяють... свободу слова і тут же просять видавати їм на розправу «націоналістическіє елементи».

У бібліотеках окупованих північних районів Чернігівщини викидають і знищують книжки про гетьмана Мазепу, воїнів УПА, про Василя Стуса, ага, свобода слова по-рашистськи...

Літаки російські приходять, яко тать в ночі, а натомість на землі окупанти бояться кожного українського кущика і окопуються. Рухаються тільки вдень.

Щодня в Чернігові, за словами міського голови Владислава Атрошенка, ховають 40–45 людей — виривають траншею і... Розбито не тільки автомобільний міст через Десну, але й пішохідний — можливо, дякуючи і недолугим журналістам із президентського пулу, які стали обговорювати по радіо пішохідний міст, підказуючи агресору куди бити. Чернігів у блокаді. Звісно, не повній, бо ми на своїй землі і знайдемо шляхи-доріжки, але фури не заїдуть...

Взагалі, про інформполітику треба говорити щодня, бо дурість зашкалює. Скажімо, сьогодні Українське радіо о 6-ій годині дає новини: загибель сотень людей у маріупольському театрі, удари по Вінниці і Житомиру, спростування про нестачу в рашистів ракет — спасибі,

втішили! І тільки шостою йде новина, що мала би бути першою — про знищення на Харківщині комплексу радіоелектронної боротьби, гвинтокрила і купи окупантів та про розбитий танк біля Охтирки. Звісно, не треба лакувати війну, але ж треба давати інформацію, яка мотивує до боротьби, до виживання, а не підбирати інформацію, яка допомагає вбивати нас самих. Невже це важко зрозуміти тим, хто редагує? Чи це так нас готують до здачі українських позицій — спершу «просто перестать стрілять», тоді заглянути в очі путіну, а тепер «треба говорити»? В Україні вирішується доля світу — це сказав президент. Його прізвище — Байден...

Апостольський нунцій Ватикану говорить про порозуміння (з ким?), а українці — про перемогу. І сьогодні зачищають казан Буча-Гостомель-Ірпінь та почекаємо зведення Генштабу.

... І ранок прийшов неодмінно, і настав тридцять перший день Широкої української війни. Закривавлена Україна молила про мир, повторюючи слова почесного патріарха Філарета — нам потрібен мир, але мир після перемоги! І благословляв Пан Бог мужні серця, які обороняли Божий світ від дикої орди нащадків кочівника Каїна.

33-й-й ранок: Навіщо депресивні голосіння про евакуаційні коридори?

Взагалі з інформацією зараз стало туго. Я розумію потребу воєнної цензури, але не розумію обмаль інформації та депресивні голосіння про евакуаційні коридори. Евакуаціями війну не виграти, натомість — де інформація в медіа про успішні дії ЗСУ і тероборони, СБУ та інших розвідок? Зрештою, навіть про росію можна розповідати таке, що піднімало б наш дух — скажімо, детально і не один раз треба б розповідати про знищення десантного корабля «Саратов», про ціни і паніку на Московії... Або про привезення в Нижньоновгородську область біля 600 трупів росіян. Або про знищення за минулу добу 4-х рашистських літаків, гвинтокрила, дрона і двох крилатих ракет я ледве виловив у потоці інформації, тоді як про це треба б розповідати більше.

А політична реклама одного героїчно неголеного телегероя взагалі є неприйнятною. Натомість я хотів би чути голоси українських моральних авторитетів — підказую, це: Мирослав Маринович, Валерій Шевчук, митрополит Епіфаній, Рефат Чубаров, Любов Голота та молодших інтелектуалів — Максима Розумного, Вахтанга Кіпіані, Ростислава Мартинюка, Оксани Забужко... А на Чернігівщині не чути голосу лауреата Шевченківської премії, редактора газети «Гарт» Дмитра Іванова, який колись писав: «Я від роду — Гендега, а тепер — Іванов». Останнє, що він ставив на своїй сторінці на Фейсбуці — розповідь москвича Віктора Мироненка про його чернігівський дворик... Як казали колись, з ким ви, майстри культури?

Вчора я розмістив інформацію від командира взводу тероборони і на мене насипалися пильні громадяни — мовляв, не можна називати прізвища. Я передзвонив йому і він порадив їм заспокоїтися: «Ми на своїй землі і нам нема чого боятися!».

Від себе ж додам: якщо не називати наших українських героїв, то ними об'являться Льоша Арестовіч та неголений телегерой, який замість підготовки до війни радив готуватися «на майські шашличкі». Я розумію, що смазлива пичка Арестовіча чи посмішечки Кіма більш симпатичні молодлицям, ніж мужикувате лице Залужного або простецьке Муженка. Але оборону забезпечують українці генерали Залужний і Муженко, а не Арестовіч, і в Миколаєві не Кім, а генерал Марченко очолює оборону міста. Той, до речі, Марченко, якого посадили, а українці зібрали заставу, щоб він тепер міг воювати.

Тож треба називати зараз українських героїв, щоб після перемоги не поналазили знов у владу всякі зелені арахамії. Бо тут — Україна!

40-й ранок: Що це за агітація — виштовхування українців з України?

Хтось би сказав цензорам «Єдиного марафону», щоби припиняли агітацію за виштовхування українців з України. Адже крім евакуацій, умовно кажучи, зі Снігурівки у Василівку, тепер уже стали рекламувати еміграційні поїзди і за кордон! Для чого ви робите оце обезлюднення нашої землі, якщо є безпечні регіони в самій Україні? Тим паче, що знаємо — на Заході з радістю приймають білих молодих людей, особливо з дітьми, щоб вони там і лишалися назавсім. А Україну будуть заселяти інші? До речі, уповноважена з прав людини Денісова повідомила про примусове вивезення з України в росію 400 тисяч наших громадян. То до них треба ще й вивезення на захід?

... І засвітився над побитою землею 40-й ранок, і настав новий день Широкої української війни. І плакала північ України над вбитими і закатованими, і горіли вогнем південь і схід України. І бачив Бог, які українці завзяті і лихі до ворога, і розумів Господь ту природню ярість, яку ще Василь Стус озвав: «Ярій, душе моя, ярій, а не ридай!».

42-й ранок: Розгромлений цвинтар у Яцево

Він був би класично-квітневим — сонячним, вмитим нічним дощем і просоченим живлющою вологою. Був би таким гарним, якби не війна...

Уже понад 40 дів б'ються українські герої у Маріуполі і мучаться тисячі мирних мешканців. Нагадаю, що в другу світову німці ввійшли у Париж на 31-й день війни, а на 38-й окупували всю Францію, яку хотіли. Це при тому, що французька армія вважалася найсильнішою в Європі і навіть Черчилль не вірив у її поразку. Виходить, правий мій

син, коли розказував анекдот: яка частина військової форми французів найшвидше вицвітає? — Під руками, бо зразу піднімають руки вгору...

Але, щоб ми не дуже гонорилися — учора на трасі Київ — Чернігів були затори, бо в місто героїчно поверталися молоді чоловіки призовного віку на приватних автомобілях... Вони благополучно уникнули війни. Повертаються, хоча голова обласної адміністрації В'ячеслав Чаус та міський голова Владислав Атрошенко попросили не поспішати — і не тільки через затори, а через те, що побита росіянами мережа електрики, каналізації, водопостачання не може витримати зростаюче навантаження від цих користувачів.

На РІА «Новости» розміщена стаття, в якій відверто говориться, що ніякого українства нема, тому активістів треба повбивати, а всіх інших через війну, голод і концтабори привести до єдності з росіянами. Цей відвертий нацистський маніфест розміщений на урядовому російському ресурсі, тож і є офіційною позицією росією. І його треба довести до всіх воїнів ЗСУ, структур СБУ, поліції, ввести у підручники, щоб всі знали — проти якого людожерського рашизму воюють українці.

Російські нелюди розгромили навіть цвинтар героїв АТО в Яцево, побита і капличка, що для їх пам'яті поставлена міською владою та українською церквою. Не знаю, чи не постраждала могила першого голови чернігівського Руху Валерія Сарани.

До речі, уже навіть у Києві дві парафії перейшли з російської до української Церкви, а в Чернігові досі моляться за московського патріарха Кіріла у церкві на тому ж Яцево (яка і постраждала від росіян), у Спаському і Троїцькому соборах, у Всіхсвятській біля «Ниви», у Воскресенській біля Центрального ринку, і на Масанах, і на Бойовій, і біля обласної лікарні, і в Казанській... Вони скажуть, що вже за Кіріла Гундяєва не моляться, але насправді лишаються в російській церкві і моляться чужою мовою не за нашу Вітчизну...

І ще 42-й ранок: У боях, сльозах і весні

Він прийшов у боях, сльозах і весні.

А зараз ми починаємо обережно продзвонювати друзям, приятелям і знайомим: хто зберігся, хто виїхав? Слава Богу, ніхто не видав в окупованому селі редакторку «Деснянської правди» Людмилу Пархоменко, радісно чути голоси журналістів Владислава Савенка, Миколи Будлянського, Олексія Маслової і Вікторії Сидорової, які лишилися в місті. А сьогодні 60-річчя має недавній гендиректор заповідника «Чернігів стародавній», член правління товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка Юрій Соболев — не зможемо привітати особисто і підняти дружню чарку, але привітаємо хоча би мисленно.

... І був черговий день Широкої української війни, коли Господь, який понад часом, бачив героїзм і підлість, чув молитви і прокльони, і посилав мужність воїнам та відплату окупантам. І йшли на Небо безкінечною черідкою душі убитих і замучених — біля престолу Господнього було багато української мови...

46-й ранок: Факти й деталі — для осмислення небайдужими

Старості села Грем'яч Ганні Гавриліній довелося пережити російський полон і знущання. З нею у Новгороді-Сіверському поспілкувався журналіст Олексій Коцебчук.

Її вивезли на територію рф, зав'язавши очі, для страху стріляли над головою. А коли тільки спитала — що ж ви хорошого зробили? — постригли наголо. Це в росіян така форма знущання над жінками. Коли в російських тюрмах карався Левко Лук'яненко, йому насильно голили вуса, щоб не було жодної ознаки козацької нації, а тут — навіть обрізають волосся у жінок...

У старости Грем'яча відібрали кільце, сережки, тисячу гривень, що мала при собі. Традиційне злодійство. І кожен день допитували. Певно, ніяк їх ФСБ не може зрозуміти — чому українці не люблять росіян? Навіть ті українці, що живуть на кордоні, адже Грем'яч — найпівнічніше село України.

Її тримали у Курському СІЗО, називаючи наводчицею для ударів української артилерії. Отже, й тут брехали, бо коли чоловік поїхав її шукати, сказали, що вона в Погарі... Брехня — риса невіддільна від росіянина.

Сусід мій правий: однією з причин звірств росіян у Бучі, Ірпені, Гостомелі є те, що наш рівень життя високий порівняно з ними. «Вони приїхали зі своїх мухосранських, де туалет — це чотири кілки, обтягнуті целофаном, а тут бачать у звичайних людей красиві будинки, де є все — і побутова техніка, і дорогий одяг, і машини, і затишок. Тим паче, в приміських, під Києвом, містечках, де живуть небідні люди. Оце їх і збісило» — каже сусід.

Мені ж пригадалося, як одна жінка розповідала: зайшли окупанти в дім і кажуть: «Красива, как в кіно». Вийшли, залізли в танк і вдарили по дому. Добре, що люди попадали на підлогу і врятувалися.

Достоевський збрехав, як брешуть і всі росіяни: красаота не врятує світ. Врятує українська сила опору.

56-й ранок: Дерусифікація в ЗМІ- це як вимити руки після брудної роботи

Коли я закінчував свою роботу радника голови ОДА по декомунізації, на заключній пресконференції сказав, що після декомунізації має настати дерусифікація. Тоді мене не зрозуміли. Тепер розуміння

дала російська навала, коли, не побувши на окупованих територіях Чернігівщини і місяця, кацапи стали викидати з бібліотек (які багатом нашим головам громад взагалі зайві!) книги. Про УПА, про Стуса, про Мазепу... Чомусь не чути було сміхунів, яких корчило від слогану «Армія! Мова! Віра!»...

Тож у Чернігові пора прибрати ім'я російського письменника Короленка з обласної бібліотеки, помінати назви вулиць — бо в нас є не тільки Московська, але й навіть Костромська... Знаєте як вона з'явилася? У 50-і роки в міськвиконкому цими питаннями відав відставник родом з Костромської області, тобто окупант. І, звісно, одну з наших українських вулиць він обізвав таким іменем. Для нього мова мала значення...

Є вулиці Суворова і Нахімова, а є і Пушкіна та Толстого — останні два були в Чернігові і, очевидно, підніметься вой Баскервіллів на захист їх. Але те, що вони тут були — не є аргументом, адже вони перш за все були апологетами російської імперії. Скажімо, Толстой у своїй знаменитій «Войні і мирі» створив двох героїв — царя і імперію. Там нема народу. Та й народ не наш. То чому нам триматися за Толстого? А Пушкін взагалі хвалив нищення Варшави, обстрілював нашого гетьмана Мазепу і помирав із запискою від царя Ніколая I зі словами «Я весь єво...». Це той Ніколай Палкін, який заслав нашого Шевченка в солдати, у приаральські степи...

Пам'ятник Пушкіну на Валу прибрати в музей. І крапка.

А ще є вулиці імені героїв другої світової війни — скажімо, Зої Космодем'янської, яка палила людям хати серед зими, за що її й здали німцям. Або сталінського маршала Рокосовського — зрадника свого, польського народу. Її давно треба перейменувати на проспект Левка Лук'яненка! Цього давно домагається товариство «Просвіта» імені Т. Шевченка, а міська влада упирається...

Нема в нас місця і для белових — пухових та інших генералів кривавого режиму, а ось вулицю нашого земляка Олександра Молодчого треба залишити, бо свій. Натомість вулиці Серьожнікова треба повернути історичну назву — Борисоглібська. Тим паче, що й Серьожніков до Чернігова жодного стосунку не має — росіянин, що загинув на Дніпрі... Попудренко — українець, але був другим секретарем обкому компартії, тобто причетний до нищення українців. Тому — век! Як і маловідомих партизанів Балицького та йому подібних!

Отже, пора чистити. Щоб дихати без міазмів рузського міра!

Натомість мають бути вулиці героя Небесної сотні Віктора Орленка, першого голови чернігівського Руху Валерія Сарани, англійського письменника Джозефа Конрада, що жив у Чернігові, має бути вулиця героїв Маріуполя і патріарха Мстислава (він при німцях сидів у чернігівській тюрмі і приїздив, коли була проголошена незалежність)...

60-й ранок: Про Пушкіна в українському інформаційному просторі

Україна ліквідувала міф про непереможну російську армію. Лишилося ліквідувати міф про велику гуманістичну російську культуру.

Оскільки наразі чую практично один аргумент на зняття пам'ятників Пушкіну та перейменування вулиць його імені (в одній тільки Чернігівщині їх 108!), хочу доповнити: ні, Пушкіна треба прибирати з української карти пам'яті не тільки тому, що він маркер рузського міра.

1. Александр Пушкін написав брехливу поему «Полтава», за що його не любив Тарас Шевченко. Брехливу перш за все образом гетьмана Мазепи.

2. Пушкін всіяко підтримував російську імперську ідею — так він хотів бути секретарем кривавого генерала Єрмолова, який окупував Кавказ, та славословив криваве взяття Варшави у вірші «На взятіе Варшавы» — його сучасник, князь Вяземський, назвав це «славословием резни».

3. Міф про те, що Пушкіна берегли декабристи і тому, мовляв, він не був з ними — насправді, як розповідав сам Пушкін (є спогади сучасників), він і не збирався на Сенатську площу — шлях його карети переліг чорний кіт і він нікуди не поїхав.

4. Пушкін висміював християнство — скажімо, він під час літургії у Кишиневі безумно реготав, що й зараз би сприйнялось як дикість. Недарма митрополит псковський не дозволив ховати його в ограді монастиря — поховали біля огорожі, які зараз перенесли. Нагадую, що за межами кладовищ традиційно ховали самогубців.

5. Суд офіцерської честі виправдав Дантеса, який стріляв у Пушкіна.

6. Перед смертю він не хотів прийняти причастя. Тоді імператор Ніколай I переказав, що не покрие його картярських боргів — і мусив прийняти святе причастя. Помирив із запискою царя в руках і словами: «Я весь єво!». Оце-то борець за свободу, як нам втовкювали в школярські голови? Нагадаю, що натомість для Тараса Шевченка Ніколай I був «неудобозабиваемим Тормозом», який заслав Тараса в аральські степи в солдати із заборонаю писати і малювати.

7. Так звані «ссылки» Пушкіна — це його маєток у Михайловському, після чого стали бігати по ньому чужі діти, дуже кучерявістю на барина схожі, і Одеса, де він жив та похабнічав у героя війни 1812 року, обплывуючи його. Таке заслання — на південь, на фрукти, на сонце кожен випускник радянського вузу б з радістю отримав...

8. Коли його ховали, то везли на рогах, як непотріб — це засвідчила дружина цензора Нікітенка. Коли запитали, кого везуть, хтось відповів: «Да какой-то Пушкин!». Натомість Шевченка ховали з поче-

стями, коли в усіх наших оленівках і козельцях виходили назустріч процесії, правились панахиди, а через Дніпро просто переносили на плечах труну...

9. Культ Пушкіна з'явився за наказом царя, який змушував генерал-губернаторів передплачувати видання його творів. Я сам читав список книг на видачі в Сосницькій земській бібліотеці — Пушкін був мо' на двадцятому місці. Розквітнув культ Пушкіна за наказом Сталіна з нагоди сторіччя смерті.

І наостанок — у жодній російській ізбі та й навіть у дворянських салонах не зафіксовані портрети Пушкіна, тоді як були портрети Шевченка та «Кобзарі» у селянських українських хатах і в маєтках інтелігентів українських...

70-й ранок: російська матриця відомої чернігівської журналістки

Відома чернігівська журналістка, яка вважає себе, і всі такою її вважають, патріотичною, написала в коментах — мовляв, найшли крайнього, Пушкіна, і взагалі перейменування та скидання пам'ятників не на часі...

Мені ж пригадалося, як десь у 90-х роках, коли українську книжку днем з вогнем при кучмівському режимі не знайдеш у книгарнях, і ми, журналісти, з якоїсь нагоди були в Києві то я й показав цій журналістці книгарню «Наукова думка» майже на Хрещатику, де були українські книги. От, думаю, людина відведе душу! Адже для інтелігента книга — як для хлібороба зерно на посів...

Вертається вона з книгарні з томиком віршів... Асадова! Щоб ти скисла! А ще й галичанка! Щоправда, в Галичині діти народжувались і від енкаведистів та інших насланих...

Проїшли роки. Гримить війна. Син тої журналістки давним-давно буде власне життя десь чи не у Франції. Сама вона всуціль патріотична. Але — Пушкін. Але — російська матриця. Але — колоніальна залежність.

80-й ранок: Навала і «Навала»

Він прийшов, як заведений — у білопінні вишневого та яблуневого цвіту, у проминанні цвіту грушевого, у жалкуванні за побитим морозом цвітом абрикосовим — цього року вперше зацвіла посаджена вже мною абрикосинка, але ніт — не спробуєш...

Дочитав роман Володимира Ворони «Навала» — це частина трилогії «Хоробор». Дуже вчасний роман. Бо знову навала. «Жили колись люде, раділи й сумували, любили та страждали; прийшов час — в один день полягли вони в рідну землю за те лиш, що не впокорились ворожому племені, бо хотіли жити по власній, не чужій волі, — пише Володимир Ворона. — ... Хто б там що не казав, кінця не існує: смерть

неминуча, проте й не кінечна; сміло поглянь їй у вічі — там угледиш жаринку нового життя. Прихід її означає лише, що на зміну старому заступить нове — в цьому єдина правда нашого буття».

... І був буйний ранок весни, і був 80-й день Широкої української весни, і благословляли Пан Бог та наші героїчні предки своїх нащадків, що боронили, гинучи, своє. Своє ім'я, свою натуру, свої душі і свою землю. Бо були вони русичами — українцями і ніколи не скорялися навалі захланної орди.

Замість епілогу

Чернігів прокидається...

Пильно дивиться в сторону стольного Києва — настороженість ще від Ольговичів не пройшла... І наслухає дурну московщину — ядерну, непередбачувану. І молиться за Україну, будучи північним її нездоланним форпостом.

Ще зовсім зелена більш ніж столітня вишня- антипка на Валю, впевнено заявляючи: приморозків ще не буде. Шурхотить опале листя, прикриваючи плями на тротуарній плитці від осколків руззкого міра. Каштани падають тихо, боячись двірничих із шепелявими мітлами. Тарас тримає альбом для малювання, шкодуючи, що нема автомату. Біжать, хекаючи, перші погонщики свого здоров'я, перегаваючи нечисленних песиків...

Доброго ранку, Україно!